

respondents think that Kazakhstan will follow for its multi-vector foreign policy without influence of US-Russia relations' difficulties.

US-Russia relations' difficulties could affect Kazakhstan's domestic politics, economy and ordinary life of Kazakhstan citizens think 2/5 respondents.

It is noteworthy that 2/5 of the respondents are neutral while 1/2 of respondents are negative about the complexity of the US-Russia relations.

Finally, 2/3 of respondents assessed that Kazakhstan in middle range of direct involvement to the possible escalation of US-Russia relations.

Conclusion.

The debate about whether the existing world order is good or bad and whether its alternative options are possible, in our turbulent, time full of changes, is probably inevitable. In them, it seems, it is important to have three key characteristics of the world order in the focus of analytical attention: its stability, efficiency, and maturity. The key to stability of any world order is its successful functioning. The most important indicator of effectiveness is the ability to adequately respond to the challenges that arise in the process of international political development. And a sign of maturity is the ability of participants to minimize those problems that cannot be resolved, to keep themselves from panic on this basis and to aim for constructive interaction to maintain international stability.

Summarizing survey results, authors comes to conclusion that Kazakhstani economy and policy, as well as ordinary citizen's lifestyle quite connected to the trends and tendency of US-Russia relations. Paradoxically, foreign policy of Kazakhstan does not depend on US-Russia relations.

Kazakhstan needs systematic changes of economy and policy does not depend on second parties and beneficial use of forming new global order.

References:

1 *T.Yerbossynov, G.Absattarov. US-Russian relations within the framework of forming a new world order. // Abai Kazakh national pedagogical university Bulletin. Series of «Sociological and Political sciences». 2019. Vol.3, No.67. pp.17-23*

2 *On the Way to Stable Russia-NATO Relations. Report no. 44/2019. Russian International Affairs Council (RIAC) // European Leadership Network (ELN) (In Russ.). – URL: <http://russiancouncil.ru/papers/Russia-NATO-Report44-Ru.pdf> (accessed 20.02.2019). – P.6.*

3 *A.Yermekbayev, G.Absattarov, J.Williams. Ideological bases of Russia and Turkey policies. // Bulletin of national academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. 2019. Vol.2, No.378. pp. 37-42. <https://doi.org/10.32014/2019.2518-1467.38>.*

FTAMP 04.71.21

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-8940.29>

*Жалмагамбетов Ерланбек Адилбекович**

*Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан. E-mail: Yerlan_bek@mail.ru*

ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫНАН КЕЙІНГІ ЖЫЛДАРДАҒЫ ШАРУАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК СТРАТИФИКАЦИЯСЫ

Аңдатпа

Ұлы Отан соғысының аяқталуы халық үшін жаңа өмірге деген үмітін оятты. Елдің экономикасы соғыстың кесірінен қатты зардап шекті. Соғыс жылдарында үкіметтің негізгі назары ауыр өнеркәсіптің қалыпты жұмыс істеуінде болды. Себебі соғысты жүргізу үшін қару-жарақ, ауыр техника қажет болды. Сол себепті жұмысшылардың еңбегіне, олардың әлеуметтік жағдайына баса назар аударылды. Ауыл шаруашылығының дамуы да мемлекет назарында болды. Бірақ ауыл шаруашылығында еңбек етіп жүрген шаруалардың әлеуметтік жағдайына сын көтермеді. Соғыс аяқталғаннан кейінде шаруалардың ауыр еңбегі өз деңгейінде бағаланбады.

Түйін сөздер: Ауыл шаруашылығы, Ұлы Отан соғысы, күнделікті өмір, әлеуметтік жағдай, шаруалар

*Zhalmagambetov Yerlanbek Adilbekovich**

*Kazakh national pedagogical university after Abai
Almaty city, Kazakhstan. E-mail: Yerlan_bek@mail.ru*

SOCIAL STRATIFICATION OF PEASANTS AFTER THE GREAT PATRIOTIC WAR

Abstract

The end of the Great Patriotic War gave people hope for a new life. The country's economy has suffered greatly from the war. During the war, the government focused on heavy industry. Because the war required weapons and heavy equipment. Therefore, special attention was paid to the condition of the workers and their social security. The state also focused on the development of agriculture. However, the working conditions of the peasants, their social security were not equal to those of the workers.

Keyword: agriculture, World War II, social status, daily life, peasants

*Жалмагамбетов Ерланбек Адилбекович**

*Казахский национальный педагогический университет имени Абая
г. Алматы, Казахстан. E-mail: Yerlan_bek@mail.ru*

СОЦИАЛЬНОЕ СТРАТИФИКАЦИЯ КРЕСТЬЯН ПОСЛЕ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

Аннотация

Окончание Великой Отечественной войны дала людям надежду на новую жизнь. Экономика страны сильно пострадала от войны. Во время войны правительство уделяло основное внимание работе тяжелой промышленности. Потому что война требовала оружия и тяжелой техники. Поэтому особое внимание было уделено условие работы рабочих и их социальному обеспечения. В центре внимания государства также находилось развитие сельского хозяйства. Однако условия труда крестьян, их социальное обеспечение были не равны с условиями рабочих.

Ключевые слова: сельское хозяйство, ВОВ, социальное положение, повседневная жизнь, крестьяни

Кіріспе. Адамның қалыптасқан дәстүрлі қоғамдық жүйеге, биліктің экономикалық және саяси-әлеуметтік институттарына экспансиясымен, оның бірегей, монолиттік организміне инеграцияланады. Адам мемлекеттік биліктің тұтқынына айналып, оның ішкі тұрақтылығының және жүйесінің жұмысының кепіліне айналады. Бұндай ақынықтама тоталитаризмнің феноминың ашуға мүмкіндік береді. Мысалы, неміс тарихшыларының гитлерлік фашизмге (күнделіктер, жеке жазбалар) арқылы, фашистік режимге қарсы қозғалыстар аномалді, берен-сарандық тенденция алғанын көрсетті. Көпшілік қарапайым немістер фашистік режимге лоялдылық көсетіп, кей жағдайларды билікке қарсы шыққан адамдарды тұтқындауға белсенді қатысты [1]. Қалыптасқан жүйе мен билікке қарсылық немесе оны қолдау күнделікті өмірдегі болып жатқан процесстер шеңберінде жүзеге асады. Әлеуметтік адам - қалыпты қоғамдық шарттармен қоршалған индивид. Ол өмірге бейімделеді, оны игереді, күнделікті өмірдегі тұрақты әлеуметтік қатынастарды қалыптастырып, оған қарсы шығады. Адамның әлеуметтенуі үрдісі өте күрделі, өйткені адам туылғаннан кейін оның басты мақсаты қоғамдағы болып жатқан өзгерістерді ұғыну және олардың эволюциясын бақылау. Адамның күнделікті өміріндегі өзгерістер оның санасына белгілі бір дәрежеде із қалдырады. Мемлекеттік төңкерістер, соғыстар және басқа да саяси процесстер барысында адамның өзгеріссіз ойлайтын бір ғана мәселесі болады. Ол - тамақ пен баспана. Экономикалық қатынастарға түскен адам бірінші кезекте ойы қоғамдағы белгілі бір әлеуметтік сатыға шыға, өзінің әлеуметтік жағдайын жақсарту. Адам және қоғам арасындағы қарым-қатынас өте нәзік әрі күрделі процесс. Саяси жүйе немесе қоғам механизмінің бір бөлшегі бола тұра адам сол механизмді жасап, дүниеге алып келеді. Осылайша адам өзі құрған механизмнің құлына айналып, жүйе мен механизмнің өмір сүруі үшін барлық іс-әрекеттерге барады. Мысалы қаланы басқарып отырған әкім немесе басқа да басшы, өзі басқарып

отырған қаланың дамуына әсер тигізетінің сенімді, бірақ қала өмірі оның тағдыры мен іс-әрекетіне әсер етеді. Себебі, қала өмірінде болып жатқан процесстер адамның бақылауынан тыс, қалыпты жүйеде өтпейді.

Нәтижелерді талдау. Тарих ғылымында күнделіктілікті әлеуметтік шындықтың және ғылыми білімнің компоненті деп бағаласақ, онда бұл белгілі ұстанымдарды қалыптастырады. Бұл тарихи дамудың прогресс теориясы мен модернизация тұрғысынан қараудан бас тартып, бұрын-соңды қараусыз келген адамның менталитетін, оның күнделікті өмір тарихын зерттеуге мүмкіндік береді. Өйткені билік пен адам арасындағы қарым-қатынастар жүйесі өте күрделі. Оны зерттеу барысында күнделіктілікті қарамай, макротарихи зерттеу арқылы қоғам мен биліктің генезисін, оның ұйымдастырылуын толық ашуға болмайды.

Күнделікті тарихтың пайда болуы және даму барысында басқа ғылымдарда жиналған бай тәжірибені қолдану зерттеу үшін маңызды. Медик "этнологиялық зерттеу" әлеуметтік тарихтың параадигмасы деп, бірегей тарихи сабақтастықты құрастыруға мүмкіндік береді деп тұжырымдады. Сонымен қатар, әлеуметтік тарихты зерттеуде пәнаралық байланыстар, күнделікті өмір тарихын зерттеуде теориялық базасын кеңейтуге мүмкіндік береді. Бұл ұстаным американдық ғалым К.Гиртцтың жасаған тұжырымы, яғни "ұсақ мәселені" зерттеу арқылы, глобалді сұрақтарды ашуға, адамдардың іс-әрекеттерін түсінуге жол ашады.

XX ғасырдағы тарих ғылымының дамуына басқада ғылымдардың әсері (мәселен, әлеуметтік және тарихи демография, әлеуметтік және мәдени антропология, лингвистика мен әдеби сын, психология) күнделіктілікті зерттеуде макроанализдік әдістер бірінші орынға шықты. Бұндай методологиялық құрал өзінің жүйелік қалпында француздік "Анналар" мектебінде, американдық және британдық әлеуметтік тарихында, италияндық тарихнамада көрініс тапты. Италиандық әлеуметтік тарихтың өкілдері микроанализды көркемдік шығармашылықпен теңестіріп, тарихи фактілердің жаңаша пайымдауы деп түсіндірді.

Осы ретте қарапайым адамның өміріндегі өзгерістер оның әлеуметтік жағдайына әсері туралы мәселе қозғалмақ. Ұлы Отан соғысынан кейінгі жылдарда елде орын алған шаруашылықтағы және ауыр өндірістегі жағдай қарапайым адамдардың әлеуметтік жағдайына өз әсерін тигізді. Кеңес мемлекетінде соғыстан кейін шаруашылықтың құлдырауы, ауыл шаруашылығының тұтастай зардап шеккені халықтың тұрмысына теріс әсер етті. Ауыл тұрғындарына соғыстың ауыртпалығы түскен еді. Азық-түлік қауіпсіздігі маңызды орын алды. Шаруалардың құқықтары шектеліп түрді. Индустрияландыру басталғаннан кейін ауыл тұрғындары қалаларға қоныс аудара бастады. 1940-1950 жылдар аралығындағы ауыл тұрғындарының қалаларға кету себептері бар. Төртінші бесжылдықтың соңында ауыл тұрғындарының абсолютті санының жаппай азаюы және аймақтың бүкіл халқының құрамындағы колхоз халқының үлесінің азаю тенденция айқын көрінді. Дамып келе жатқан өнеркәсібі, жаңа құрылыстар мен оқу орындары ауыл еңбек ресурстарының жас, ең мобильді бөлігін тартуды жалғастырды. Колхозшылардың материалдық қызығушылығының төмендігі, еңбек пен тұрмыстың ауыр жағдайлары ауыл халқының қалаларға кетуіне себепкер болды". Колхоздардың іріленуі жерді пайдаланудың, өндіріс құралдары мен еңбек ресурстарының одан әрі шоғырлануын, колхоз өндірісінің әлеуметтену дәрежесінің жоғарылауын алып келді. Бұл процесс сонымен бірге әкімшілік және басқару қызметкерлерінің едәуір қысқаруымен қатар жүрді. Сол кездегі еңбек ресурстарының шектеулі болуы ауыл шаруашылығының дамуына әсер етті [5]. Соғыстан кейінгі жылдары кадрлардың жетіспеушілігі ең өткір мәселелердің бірі болды. Соғыс кезінде Кеңес Одағының адам шығыны өте көп болды. Соғыстан кейін ауыл шаруашылығын қалпына келтіру қажет болды. Мысалы, Карелияда 1945 жылдың басында 14.000-ға жуық еңбекке қабілетті халық эвакуациядан оралмады. Ауылдардың жалпы халқы соғыс уақытына қарағанда екі есе азайды. Колхоздар мен совхоздарда гендерлік теңсіздік байқалды. Кейбір ауылдарда әйелдер ерлер санынан 4 есе көп болды. Мұндай жағдайда елдің аграрлық секторын қалпына келтіруде көптеген қиындықтар болды және Кеңес Одағының үкіметі бұрын эвакуацияланған халықты тұрғылықты жеріне қайтару туралы қаулы қабылдады. Мәселен колхоздарға эвакуацияланған 170 000-нан астам тұрғынының 120.000-ға жуығы оралды. Колхозшыларды қолдауға арналған бағдарлама ұсынылды. Мысалы, колхоздар мен совхоздарға 5410 бас ірі қара, 3.000 жылқы, 1811 қой алуға жеңілдетілген несиені ұзақ мерзімге беру көзделді [6, 47]. Сонымен қатар, соғыстан кейінгі жылдары колхозшылардың қатарын толықтыру үшін Кеңес Армиясының қатарынан демобилизация басталды. Сондай-ақ, ауылдардың материалдық-техникалық базасын жабдықтау және жабдықтау туралы мәселе өткір болды. Соғыс

кимылдары болған жерлерде мотор-трактор станциялары айтарлықтай зардап шекті. Жаппай оккупациядан босатылған аудандарда колхоздар мен совхоздарды қалпына келтіру жұмыстары басталды. Материалдық - техникалық базаны қайта құруға тура келді. Мысалы, 1945 жылдың мамырына қарай Карелияда 1142 колхоздан 519 ұжымшардың қызметі қалпына келтірілді. Колхоздардың көпшілігі 5-7 шаруашылық болған жағдайда қайта қалпына келтіріліп, кейіннен эвакуациядан оралған халықтың есебінен толтырылды [6, 53].

Колхоздарды қалпына келтірудің тағы бір шарасы ұсақ шаруашылықтарды қайта құру болды. 1950 жылдардың басында елде колхоздарды ірілендіру және ұсақ шаруашылықтарды жою бағыты алынды. Олардың артықшылығы ірі өндірістің кішігірім өндіріске қарағанда артықшылығы болды. Сондай-ақ, өнімді алып қою ірі шаруашылықтан ұсақ шаруашылыққа қарағанда оңайырақ болды. Колхоздар мен совхоздарда барлық өнімдер мемлекет тарапынан алынды. Ауыл тұрғындарына негізгі табыс қосалқы шаруашылық алып келіп отырды. Колхоздар мен совхоздарда ауыр жұмысы үшін ауыл тұрғындарының табысы өте аз болды. Шаруалар өздерінің шағын учаскелерін өңдеу арқылы өмірін жеңілдетуге тырысты. Ауылдарда тұрғындар ірі қара мен құсты мүмкіндігінше көп ұстауға тырысты. Шаруалар өз өнімдерін базарларда сатуға тырысты.

Колхоздық шаруалардың әлеуметтік трансформациясы мәселесі оны әлеуметтік бейімделу проблемасымен тығыз байланысты. Мемлекет шаруаларға әлеуметтік кеңістіктегі қандай функция мен орын бергенін, шаруалардың өздері әлеуметтік координаттар жүйесінде қалай сезінгенін, басқа әлеуметтік топтар арасында шаруа туралы қандай түсінік қалыптасқанын түсіну маңызды. Шаруалардың қоғамның әлеуметтік құрылымындағы орнын анықтай отырып, көптеген зерттеушілер осы әлеуметтік страттың ең әлсіз жағдайын атап өтеді. Зерттеуші Н. Н. Козлова шаруа кім дегенде: «Әрқашан әлеуметтік иерархияда төменгі сатыға тұратын, қоғам мен табиғат шегінде өмір сүретін адам, отбасылық мінез-құлық пен патриархалды билікке бағынады, өмірі ырғақты және әдет-ғұрып пен дәстүр, діни көзқарастар мен моральдық экономика нормаларымен өмірі реттеледі" [7]. Әлеуметтік иерархияда төменгі сатыда тұрған шаруа қоғамдық игіліктерді өндіруші болып табылады. Қоғамдық стратификация төменгі орындарда тұрғанымен, шаруаның еңбегі өте маңызды. Адам өмірі үшін азық-түлік өте маңызды. Кеңестік үкімет тұсында өмір сүрген шаруалардың құқықтары үнемі шектеліп тұрды. Шаруалардың тұрмысындағы ауыр жағдайлар, қала тұрғындарымен салыстырғанда қоғамдық игіліктерге қол жетімсіздігі олардың сана-сезіміне де өз әсерін тигізді. Әлеуметтік-мәдени жүйеде адам өзінің тіршілік әрекетінің күрделі жүйесі мен қызметтерін өндіреді. Ол адамның барлық тіршілік ету саласын қамтиды: рәсімдерін және салттарын, діни наным сенімдерін, санасының құрылымын және мінез-құлықтарын. Адамдардың қылықтары белгілі бір тарихи кезеңнің және онда болып жатқан өзгерістерді нақты көрсетеді. Күнделікті өмірдегі адамның мінез-құлықтары, тіршілік ету жүйесі белгілі бір нормативтік құндылықтар аясында қалыптасып, қоғамның немесе белгілі бір тарихи дәуірдің ішкі дүниесінің кілті. Адамның күнделікті өмірдегі іс-әрекеті, қоғам мен билікке қатысты пікірі, оның қалыптасқан саяси немесе басқада жүйеге көзқарасын түсінуге болады. Адамның өмірінің басты мақсаты тұрмыстық жағдайды жақсарту, қоғам мен мемлекетпен өзіне тиімді диалогты орнату. Тарихшы зерттеушілер белгілі бір қоғамның, мемлекеттің, дәуірдің тарихының күнделікті өмірін жазу барысында басты көңілді адам мен оның тұрмыстық әрекетіне баса назар аудару қажет.

Қорытынды. Адам белгілі бір тарихи кеңістікте өмір сүреді және тарихтың сұраныстарына жауап беруге талпынады. Қала өміріндегі адамның тыныс-тіршілігі ауылдық немесе басқа жердегі өмір салтына ұқсас келмейді. Қаланың сұранысы мен ұсынысы ауылдық жердегі қалыптасқан нормалардан өзгеше түрі. Қаладағы басты мәселе жұмыс және тұрғылықты үй немесе пәтер. Адам санасында бірінші орында тұрмыстық қажеттіліктер туындайды. Мәселен жұмыс, ақша, тамақ, киім, білім алу, денсаулығын сақтау. Күнделікті өмірдегі құндылықтар базисы тұрмыстық деңгей шеңберінен шықпайды, соның аясында жүзеге асады. 1917 жылғы қазан революциясының басты жеңісі қарапайым адамдардың қажеттілігі жұмыс, жер және бейбітшілікті уәде еткен большевиктер мемлекеттік төңкеріс жасап, билікке келді. Халық большевиктердің идеологиясын, марксизмді және социализмді түсінбеді. Қарапайым адамға бұл абстрактілі дүние еді. Ал жер, жұмыс және бейбітшілік адам санасына түсінікті және тұрмыстық қажеттілікті қанағаттандыратын тезистер болды. Сондықтан адамның басты құндылықтары оның тұрмыстық жағдайы, тұрмысқа қажетті заттарды алу, соған қол жеткізу. Ал саяси процестер адамның күнделікті өмірінен алшақ, әрі кей уақыттарда абстрактілі дүние.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии? // Социальная история. 1998-1999. – М., 1999. – С. 25.
- 2 Коркюф Ф. Феноменологический конструктивизм: вклад А.Шюца // Новые социологии / пер. с фр. Е.Д.Вознесенской, М.В.Федотовой; Науч.ред. Н.А.Шматко. – СПб: Алелейя, 2002. – С. 80–84.
- 3 Гирц К. Интерпретация культур. М., 2004.
- 4 Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Западная философия в XX в. – М.: Проспект, 1998. – С. 245-265.
- 5 Р.Б. Миронов «Социальные проблемы колхозного крестьянства Байкальского региона: 1945-1956 гг.», дисс. кандидат исторических наук, 2012 г.
- 6 Вавулинская Л.И. Повседневная жизнь населения во второй половине 1940-х - 1950-е гг. (по воспоминаниям жителей Карелии), НАУЧНЫЕ ВЕДОМОСТИ, Серия: История. Политология. 2019. Том 46, № 4
- 7 Л.В. Изюмова. Колхозный социум 1930–1960-х гг.: социальная трансформация, идентификация и престиж, Известия Уральского государственного университета. Сер. 2, Гуманитарные науки. 2008. N 59, вып. 16

References:

- 1 Lyudtke A. CHto takoe istoriya povsednevnosti? Ее dostizheniya i perspektivy v Germanii? // Social'naya istoriya. 1998-1999. – М., 1999. – S. 25.
- 2 Korkyuf F. Fenomenologicheskij konstruktivizm: vklad A.SHCHyuca // Novye sociologii / per. s fr. E.D.Voznesenskoj, M.V.Fedotovej; Nauch.red. N.A.SHmatko. – SPb: Aleleija, 2002. – S. 80–84.
- 3 Girc K. Interpretaciya kul'tur. M., 2004.
- 4 Zotov A.F., Mel'vil' YU.K. Zapadnaya filosofiya v HKH v. – M.: Prospekt, 1998. – S. 245-265.
- 5 R.B. Mironov «Social'nye problemy kolhoznogo krest'yanstva Bajkal'skogo regiona: 1945-1956 gg.», diss. kandidat istoricheskikh nauk, 2012 g.
- 6 Vavulinskaya L.I. Povsednevnyaya zhizn' naseleniya vo vtoroj polovine 1940-h - 1950-e gg. (po vospominaniyam zhitelej Karelii), NAUCHNYE VEDOMOSTI, Seriya: Istoriya. Politologiya. 2019. Tom 46, № 4
- 7 L.V. Izyumova. Kolhoznyj socium 1930–1960-h gg.: social'naya transformaciya, identifikaciya i prestizh, Izvestiya Ural'skogo gosudarstvennogo universiteta. Ser. 2, Gumanitarnye nauki. 2008. N 59, vyp. 16

FTAMP 11.15.25

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-8940.33>

Ш.Б.. Оспан*

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің 2-курс магистранты,
Алматы, Қазақстан, e-mail: baqospan@gmail.com

МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДАҒЫ САЯСИ PR-ДІҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Мақалада Қоғаммен байланыс пәні, негіздері, жіктелуі және қызметі баяндалады. Зерттеу негізі ретінде саяси PR алынып, оның мемлекеттік басқарудағы атқарушы рөліне талдау жасалады. Мемлекеттік басқару институттарындағы саяси коммуникация ерекшеліктері, оның құрамы мен технологиялары сарапталып, әлемдік тәжірибедегі PR зерттеулерінің нәтижелеріне қысқаша тоқталып өтіледі. Отандық саяси PR ахуалы мен қоғаммен байланыс саласындағы ғылыми шолу жасалады. Зерттеу қорытындысы ретінде, PR талаптары мен тіршілік ортасы көрсетіледі.

Түйін сөздер: PR, саяси коммуникация, мемлекет, басқару институттары